

Warszawa, dn. 16 czerwca 2020 r.

Najczęściej zadawane pytania i odpowiedzi (Q&A)

dotyczące Stanowiska banków w zakresie ujednoczenia zasad oferowania narzędzi pomocowych dla klientów sektora bankowego (moratorium pozaustawowe)

Aktualizacja na dzień 19 czerwca 2020 r.

W ramach zawarte są poszczególne treści stanowiska, co do których zgłaszano pytania. Pod ramkami zaś ujęto te pytania wraz ze stosownymi odpowiedziami.

A. Pytania i odpowiedzi w zakresie pkt. I: Postanowienia ogólne

Treść ppkt. 2

Ma ono charakter moratorium pozaustawowego w rozumieniu pkt. 10 lit a Wytycznych EBA dotyczących ustawowych i pozaustawowych moratoriów na spłaty kredytów, stosowanych w obliczu kryzysu spowodowanego przez COVID-19, tj. nieustawodawczej inicjatywie przewidującej ulgę w spłacie podjętej przez instytucję w ramach branżowego lub sektorowego programu moratoryjnego uzgodnionego lub koordynowanego w obrębie sektora bankowego lub jego istotnej części, w miarę możliwości we współpracy z organami publicznymi, który to program moratoryjny jest otwarty dla zainteresowanych i przewiduje podjęcie podobnych działań na rzecz zapewnienia ulgi w spłacie podejmowanych przez odpowiednie instytucje kredytowe (dalej: Wytyczne EBA).

1. **Pytanie:** Czy moratorium ma charakter informacyjny, czy też stanowi nowe zobowiązanie dla banków do przyjęcia wskazanych w moratorium zasad?

Odpowiedź: Dokument nie ma charakteru informacyjnego. Stanowi tzw. moratorium pozaustawowe w rozumieniu Wytycznych EBA i w tym zakresie jest zobowiązaniem do przyjęcia wskazanych w moratorium zasad celem zachowania ochrony gwarantowanej przez Wytyczne EBA dla operacji odroczeń. Obowiązuje ono od 13 marca do 30 czerwca 2020 r. (19 maja zostało notyfikowane do EBA), z zastrzeżeniem, że oferowanie wszystkich instrumentów pomocowych na zasadach określonych w stanowisku nastąpić miało wedle jednolitego komunikatu Banków od **8 czerwca 2020 r.** Do tego czasu banki miały dostosować do jednolitych zasad swoje procesy i systemy informatyczne.

2. **Pytanie:** Czy wniosek złożony przez Klienta podlega rozpatrzeniu zgodnie z ustawą czy moratorium? Zgodnie z ustawą o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19- art. 31f ocena sytuacji finansowej i gospodarczej kredytobiorcy dokonana nie wcześniej niż w dniu 30.09.2019 r. natomiast zgodnie z moratorium Klient ma posiadać zdolność kredytową na koniec 2019 r.

Odpowiedź: Są to dwa niezależne od siebie rozwiązania, od decyzji klienta zależy czy chce skorzystać z rozwiązania ustawowego (choć zaznaczyć należy, że art. 31 f ustawy o COVID-19 to jeszcze nie moratorium ustawowe, które znajduje się w regulacji Tarcza 4.0) czy z rozwiązania pozaustawowego (moratorium pozaustawowego) na zasadach określonych w „Stanowisku banków w zakresie ujednoczenia zasad oferowania narzędzi pomocowych dla klientów sektora bankowego”.

3. **Pytanie:** Czy klient ostatecznie może żądać przedłużenia odroczenia rat do 6 miesięcy na podstawie moratorium?

Odpowiedź: Tak, 6 miesięcy to maksymalny okres odroczenia, z zastrzeżeniem, że w przypadku 2 grupy (średnich przedsiębiorców) - w zakresie rat kapitałowo-odsetkowych okres wynosi maksymalnie 3 miesiące. Niezależnie od liczby złożonych wniosków, tzn. klient może wnioskować w jednym wniosku o 3 miesiące odroczenia, w kolejnym o kolejne 3 miesiące. Łączny okres nie może przekroczyć limitów, czyli jak wyżej 6 miesięcy, ew. 3 dla kapitałowo-odsetkowych (średni przedsiębiorca).

4. **Pytanie:** Jeżeli zostanie przyjęta ustawa przewidująca zawieszenie wykonania umowy w przypadku utraty pracy lub głównego źródła dochodu przez kredytobiorcę (projektowane zmiany w zakresie tzw. wakacji ustawowych¹), rozumiemy, że dla klientów, którzy utracili pracę lub źródło dochodu, zostało przewidziane rozwiązanie umożliwiające odroczenie rat o kolejne 3 miesiące (a zatem, w skrajnym przypadku 3+3+3)?

Odpowiedź: Tak, są to rozwiązanie niezależne. Zatem okresy przewidziane w moratorium pozaustawowym i ustawowym będą mogły podlegać wykonaniu jedno po drugim, o ile będzie to oczywiście przypadek klienta uprawnionego ustawowo. Niemniej jednak wedle projektowanego art. 31 fc „Jeżeli kredytodawca na wniosek kredytobiorcy zawiesił w całości lub w części spłatę jednej z umów, o których mowa w art. 31 fa ust. 1, na warunkach innych niż określone w art. 31 fa, **termin tego zawieszenia ulega skróceniu z mocy prawa z dniem doręczenia kredytodawcy wniosku**, o którym mowa w art. 31 fa ust. 6.” Zatem w przypadku, gdy wniosek o zawieszenie wykonania umowy (moratorium ustawowe) zostanie złożony w trakcie trwającego moratorium pozaustawowego, okres trwania moratorium pozaustawowego ulega skróceniu (przerzywa się).

Treść ppkt. 4.

*Instrumenty pomocowe, określone w pkt. II niniejszego stanowiska, **są dostępne dla wszystkich klientów banków**, którzy spełniają **następujące kryteria** (wymogi z pkt. 17 lit. b wytycznych):*

1) w zakresie kredytobiorców indywidualnych, mikro i małych przedsiębiorców.

– opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień 29 lutego 2020 r. lub na dzień złożenia wniosku przez klienta.

2) w zakresie średnich przedsiębiorców.

– posiadanie zdolności kredytowej na koniec 2019 r. (z zastrzeżeniem, że ocena zdolności kredytowej nie jest dokonywana na dzień złożenia wniosku przez klienta) i przejściowe pogorszenie sytuacji kredytobiorcy w związku z pandemią koronawirusa SARS-CoV-2 oraz na dzień złożenia wniosku przez klienta nie złożono wobec niego wniosku o postępowanie upadłościowe lub restrukturyzacyjne i nie otwarto likwidacji przedsiębiorstwa, a także nie toczy się postępowanie egzekucyjne.

3) w zakresie dużych przedsiębiorców.

¹ art. 58 pkt 32 rządowego projektu ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych na zapewnienie płynności finansowej przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o zmianie niektórych innych ustaw przewiduje dodanie art. 31 fa-fc w tzw. ustawie Covid-19.

– posiadanie zdolności kredytowej na koniec 2019 r. (z zastrzeżeniem, że ocena zdolności kredytowej nie jest dokonywana na dzień złożenia wniosku przez klienta) i przejściowe pogorszenie sytuacji kredytobiorcy w związku z pandemią koronawirusa SARS-CoV-2 oraz na dzień złożenia wniosku przez klienta nie złożono wobec niego wniosku o postępowanie upadłościowe lub restrukturyzacyjne i nie otwarto likwidacji przedsiębiorstwa, a także nie toczy się postępowanie egzekucyjne.

5. Pytanie: Użycie zaprzeczenia powoduje wątpliwości co do zastosowania w sposób oczywisty interpretacji z wynikającej z użycia spójnika „lub” jako alternatywy łącznej. W związku z powyższym prosimy o wyjaśnienie, czy aby klient indywidualny kwalifikował się do wsparcia: nie może mieć zaległości zarówno na dzień 29 lutego 2020 r., jak i na dzień składania wniosku, czy też może mieć zaległość w jednej z tych dat, pod warunkiem że w drugiej z tych dat zaległość już nie występuje (29.02.2020 r. – zaległość i na dzień składania wniosku – brak zaległości).

Odpowiedź: W moratorium celowo użyto spójnika alternatywy łącznej (lub), a nie rozłącznej (albo). Z tego względu klient kwalifikuje się do uzyskania wsparcia, w następujących konfiguracjach:

- 1) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień 29 lutego 2020 r., ale opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 30 dni na dzień złożenia wniosku przez klienta;
- 2) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 30 dni na dzień 29 lutego 2020 r., ale opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień złożenia wniosku przez klienta;
- 3) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień 29 lutego 2020 r. i opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień złożenia wniosku przez klienta.

6. Pytanie: Czy Bank może zastosować ulgi zgodnie z zasadami określonymi w moratorium w przypadku Klienta np. indywidualnego, który na dzień 29.02.2020r. nie posiadał zaległości a na dzień złożenia wniosku posiada zaległość powyżej 30 dni?

Odpowiedź: **Tak można mu udzielić pomocy (wsparcia) na zasadach określonych w moratorium.** W moratorium celowo użyto spójnika alternatywy łącznej (lub), a nie rozłącznej (albo). Z tego względu klient kwalifikuje się do uzyskania wsparcia, w następujących konfiguracjach:

- 1) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień 29 lutego 2020 r., ale opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 30 dni na dzień złożenia wniosku przez klienta;
- 2) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 30 dni na dzień 29 lutego 2020 r., ale opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień złożenia wniosku przez klienta;
- 3) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień 29 lutego 2020 r. i opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień złożenia wniosku przez klienta.

7. **Pytanie:** Czy w stosunku do Klientów nie spełniających kryteriów określonych w moratorium pozaustawowym Bank może podjąć indywidualną decyzję w stosunku do Klienta dot. wakacji kredytowych?

Odpowiedź: Bank może podjąć decyzję indywidualną, ale wówczas tego rodzaju pomoc będzie niezgodna z moratorium. Nie będzie korzystać z benefitów z niego wynikających (notyfikowane moratorium do EBA), np. zapewnienia bankom ochrony z punktu widzenia forbearance.

8. **Pytanie:** Moratorium nie zawiera zapisu, który wskazywałby na obowiązek pozyskiwania od kredytobiorców oświadczeń, iż wnioski o odroczenie wynika z trudności finansowych spowodowanych pandemią koronawirusa. Jednocześnie zastosowanie ma kryterium akceptacji wniosków. Zatem czy bank może wymagać od klienta złożenia stosownego oświadczenia potwierdzającego spełnienie kryterium?

Odpowiedź: Moratorium wyznacza pewne kryteria, nie przesądzaliśmy w jaki sposób ma przebiegać ich weryfikacja (pozostawiliśmy to do uznania banku). Bank może zatem weryfikować to kryterium w sposób przez siebie ustalony, np. w oparciu o złożone przez klienta oświadczenie. Dodać również należy, że w przypadku 1. grupy (indywidualny, mikro i mały przedsiębiorca) odroczenie spłat rat **kapitałowych lub kapitałowo-odsetkowych** ma następować w trybie automatycznym lub uproszczonym zgodnie z wnioskiem klienta. Zatem, w przypadku automatycznego odroczenia, oświadczenie powinno być złożone w terminie umożliwiającym automatyczne rozpatrzenie wniosku.

Treść ppkt. 5

Stanowisko obowiązuje dla instrumentów pomocowych udzielanych od dnia 13 marca 2020 r. do 30 czerwca 2020 r. W przypadku odpowiedniego przedłużenia stosowania wytycznych EBA banki mogą podjąć decyzję o przedłużeniu oferowania instrumentów pomocowych, jeżeli będzie tego wymagała sytuacja związana z wydłużającą się pandemią koronawirusa SARS-CoV-2.

9. **Pytanie:** Czy moratorium stosuje się tylko do nowych odroczeń, tj. do tych które zostaną udzielone po dacie 8 czerwca 2020 r. (dacie podanej w publicznie ogłoszonym komunikacie, jako data dostosowania sektora bankowego do osiągnięcia pełnej zgodności z Moratorium), czy też obejmuje odroczenia wcześniejsze, tj. udzielone po 13 marca 2020 r.)?

Odpowiedź: Moratorium zostało notyfikowane przez UKNF do EBA w dniu 19 maja 2020 r., **ale obowiązuje od 13 marca 2020 r.** Zatem odroczenie spłaty kredytu na warunkach przewidzianych w moratorium powinno obowiązywać do wszystkich przypadków odroczeń (w tym już udzielonych) po 13 marca 2020 r. W każdym przypadku ewentualne dostosowanie moratoriów udzielonych przed datą 8 czerwca 2020 r. (podaną w publicznym komunikacie z dnia 1 czerwca 2020 r. jako data osiągnięcia gotowości sektora bankowego do oferowania instrumentów pomocowych na zasadach określonych w stanowisku) **nie ma charakteru automatycznego** - klient musi w sposób wyraźny zgłosić do banku wolę w tym zakresie (złożyć odpowiedni wniosek). Np. jeśli przed datą 8 czerwca 2020 r. średniemu przedsiębiorcy udzielono moratorium w postaci odroczenia **spłaty raty kapitałowej na 3 miesiące** (bank nie oferował wówczas odroczenia spłaty raty kapitałowo-odsetkowej), to klient ma prawo złożyć wniosek o odroczenie spłaty raty kapitałowo-

odsetkowej (bank powinien dostosować udzielone moratorium i dokonać odpowiednich przeliczeń).

10. Pytanie: Jak traktować instrumenty udzielone sprzed stanowiska – czy okresy zawieszenia należy sumować z tymi po wejściu stanowiska (w naszej ocenie tak). Przykładowo, jeśli weźmiemy pod uwagę średnie firmy i rozwiązanie ze stanowiska tj. 3 miesiące kapitał/odsetki lub 6 miesięcy sam kapitał, to czy jeśli przed wejściem w życie odroczyliśmy klientowi na specjalnych zasadach spłatę rat kapitałowo-odsetkowych na 3 miesiące, to czy po wejściu w życie stanowiska:

- a) klient może wystąpić o zawieszenie spłat rat kapitałowo-odsetkowych i czy powinniśmy takiej pomocy udzielić aby być w zgodzie ze stanowiskiem – łącznie będzie to okres 6 miesięcy, a więc niezgodnie ze stanowiskiem;
- b) klient może wystąpić o zawieszenie rat kapitałowych na 3 miesiące - skoro dostał odroczenie wcześniej 3 rat kapitał/odsetki, a okres łączny zawieszenia nie może przekroczyć 6 miesięcy, to wydaje się że tak;
- c) powinniśmy całkowicie pominąć instrumenty zawieszenia sprzed wejścia w życie stanowiska tj. jeśli klient wystąpi z wnioskiem udzielić żądanego zawieszenia 3/6 miesięcy, w zależności od wniosku i nie brać pod uwagę wcześniejszych rozwiązań. Tak jak pisałem, może to skutkować, że na bazie instrumentów po 13 marca 2020 r. klient będzie miał zawieszony raty kapitałowo-odsetkowe na 6 miesięcy albo kapitałowo-odsetkowe na 3 i następnie kapitałowe na 6 miesięcy.

Odpowiedź: Rozwiązania przewidziane w moratorium obejmują **również wszystkie odroczenia udzielone od 13 marca 2020 roku. tj. od momentu obowiązywania** (tzn. bank powinien zapewnić pełną dostępność rozwiązań dla wszystkich odroczeń udzielonych od 13 marca). Z zastrzeżeniem, że **pełne dostosowanie banków do rozwiązań przewidzianych w moratorium nastąpi do 8 czerwca b.r. Powyższe nie oznacza jednak, że zmiana dotychczasowych warunków odroczenia ma nastąpić w sposób automatyczny** - klient musi w sposób wyraźny zgłosić do banku wolę w tym zakresie (złożyć odpowiedni wniosek). **Okresy ulegają sumowaniu, nie może jednak dojść do przekroczenia limitów określonych w stanowisku.** Zgodnie z pkt. I ppkt 9 Odroczenie spłat kredytu wynosi maksymalnie 6 miesięcy, niezależnie od liczby złożonych wniosków (z zastrzeżeniem, że maksymalny okres w przypadku odroczenia rat kapitałowo-odsetkowych określonych w pkt. II ppkt. 2.1 niniejszego stanowiska wynosi 3 miesiące).

ad a) Tak, wówczas nie można udzielić. Limit odroczenia 3 miesiące w zakresie rat kapitałowo-odsetkowych dla średniego przedsiębiorcy obowiązuje od 13 marca;

ad b) Tak, można odroczyć dodatkowo kapitałowe na 3 miesiące;

ad c) Należy uwzględniać te instrumenty, które były udzielane po 13 marca b.r.

11. Pytanie: Czy rozwiązania w moratorium mają być stosowane tylko dla nowych odroczeń (tj. od 8 czerwca), czy też obejmują wszystkie odroczenia udzielone od 13 marca 2020 roku (tzn. bank powinien zapewnić pełną dostępność rozwiązań dla wszystkich odroczeń udzielonych od 13 marca)? (przykładowo dla klientów indywidualnych dotychczas nie oferowaliśmy odroczenia rat kapitałowo - odsetkowych do 6 miesięcy i mamy je wprowadzić dopiero na 8 czerwca dla nowych).

Odpowiedź: Rozwiązania przewidziane w moratorium obejmują **również wszystkie odroczenia udzielone od 13 marca 2020 roku** (tzn. bank powinien zapewnić pełną dostępność rozwiązań dla wszystkich odroczeń udzielonych od 13 marca). Z zastrzeżeniem, że **pełne dostosowanie banków do rozwiązań przewidzianych w moratorium nastąpi**

do 8 czerwca b.r. Powyższe nie oznacza jednak, że zmiana dotychczasowych warunków odroczenia ma nastąpić w sposób automatyczny - klient musi w sposób wyraźny zgłosić do banku wolę w tym zakresie (złożyć odpowiedni wniosek). Zatem jak w powołanym przykładzie, jeśli dla klientów indywidualnych nie oferowano odroczenia rat kapitałowo - odsetkowych do 6 miesięcy, ale np. na 3 miesiące, to klient może złożyć wniosek o dodatkowe 3 miesiące (tak, aby nie przekroczyć odpowiednich limitów). Podobnie jeśli odroczone wyłącznie spłatę rat kapitałowych, a obecnie jest możliwe odroczenie również w zakresie odsetek (tj. rat kapitałowo-odsetkowych), to klient również powinien złożyć stosowny wniosek do banku (niezależnie od przedłużenia na kolejne 3 miesiące, w zakresie rat kapitałowo - odsetkowych może również prosić o odpowiednie przeliczenie poprzednich 3 miesięcy tak aby miał odroczenie rat kapitałowo-odsetkowych, a nie tylko kapitałowych). To konsekwencja notyfikacji moratorium z datą obowiązywania od 13 marca br.

- 12. Pytanie:** Jak należy postąpić w stosunku do Klientów, którzy dotychczas nie mogli skorzystać z pomocy oferowanej przez Bank z uwagi na brak spełnienia warunków określonych dotychczas przez Bank, a obecnie kwalifikują się do udzielenia im takiej pomocy zgodnie z zasadami ustalonymi w moratorium i złożą wniosek o prolongowanie raty, która aktualnie jest wymagalna?

Odpowiedź: Moratorium zostało notyfikowane przez UKNF do EBA w dniu 19 maja 2020 r., ale obowiązuje od 13 marca 2020 r. Zatem odroczenie spłaty kredytu na warunkach przewidzianych w moratorium powinno obowiązywać do wszystkich przypadków odroczeń (w tym już udzielonych) po 13 marca 2020 r. Z zastrzeżeniem, że w każdym przypadku ewentualne dostosowanie moratoriów udzielonych przed datą 8 czerwca 2020 r. (podaną w publicznym komunikacie z dnia 1 czerwca 2020 r. jako data osiągnięcia gotowości sektora bankowego do oferowania instrumentów pomocowych na zasadach określonych w stanowisku) nie ma charakteru automatycznego - klient musi w sposób wyraźny zgłosić do banku wolę w tym zakresie (złożyć odpowiedni wniosek). Zatem jeśli obecnie złożony stosowny wniosek należy go uwzględnić i dokonać odroczenia na zasadach określonych w Moratorium.

- 13. Pytanie:** Czy klienci w stosunku do których Bank zastosował prolongowanie rat kapitałowych mogą zwrócić się o prolongowanie rat odsetkowych przypadających do spłaty od marca 2020?

Odpowiedź: Tak, jak w odp. powyżej, mogą złożyć stosowny wniosek. Z zastrzeżeniem, że okres udzielenia wsparcia nie przekracza limitów określonych w Stanowisku.

- 14. Pytanie:** Jak należy postąpić z wnioskami Klientów, które zostały złożone i odrzucone przez Bank z uwagi na brak spełnienia wymogów ustalonych dotychczas przez Bank - czy takie wnioski należy ponownie rozpatrzyć czy czekać aż Klient złoży nowy wniosek?

Odpowiedź: Nie musimy ponownie rozpatrzyć takich wniosków wcześniej złożonych i odrzuconych, klient powinien złożyć nowy wniosek. Jak wskazano w odp. na pytania powyżej **dostosowanie nie ma charakteru automatycznego.**

- 15. Pytanie:** Nie jest jasne czy data 30 czerwca wyznacza: końcową datę na złożenie wniosku przez klienta, czy końcową datę na podjęcie decyzji przez bank o udzieleniu pomocy? Czy też końcową datę, gdy instrument pomocowy zaczyna działać? W praktyce, czy jest dopuszczalna taka teoretyczna sytuacja, że klient wnioskuje 30 czerwca 2020 r., o zawieszenia rat spłat począwszy od np. 15 października br., bo wcześniejsze raty chce obsługiwać, a bank wydaje na to decyzje dopiero 4 lipca 2020 r.

Odpowiedź: **Data 30 czerwca 2020 r. wyznacza końcową datę udzielenia instrumentu pomocowego (podjęcia decyzji przez bank).** Wniosek należy złożyć odpowiednio

wcześniej, tak aby bank mógł go rozpatrzyć do 30 czerwca 2020 r. Nie przesądzaliśmy w moratorium końcowych dat składania wniosków przez klienta (zależy to do decyzji każdego z banków, w zależności od jego możliwości operacyjnych). Potwierdzeniem powyższego jest także zapis w samym dokumencie „2nd update on GLs on payment moratoria”, w pytaniu drugim jest odpowiedź na pytanie, czy klient może złożyć wniosek („dołączyć” do moratorium) w lipcu: „*If the moratorium is applied for example from June 2020, can a client 'join' the moratorium for example in July? Or has the number of clients to be set before applying the moratoria?*”? W odpowiedzi jest wskazane: „*If the client joins the moratorium only in July, this is already beyond the scope of the GLs as currently (date of writing 24/04/2020) specified. However, the time limit of 30 June will be assessed later and if necessary may be extended.*”.

Treść ppkt. 6

Instrumenty pomocowe, określone w pkt. II poniżej, nie będą oferowane w stosunku do umów kredytu zawartych po 13 marca 2020 r.

16. Pytanie: Dlaczego przyjęto tę datę, a nie np. 2 kwietnia 2020 r. o której mowa w Wytycznych EBA/GL/2020/02?

Odpowiedź: W ramach uzgodnień treści moratorium podjęto decyzję, że najwłaściwszą datą będzie data publikacji Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego.

Treść ppkt. 9

Odroczenie spłat kredytu wynosi maksymalnie 6 miesięcy, niezależnie od liczby złożonych wniosków (z zastrzeżeniem, że maksymalny okres w przypadku odroczenia rat kapitałowo-odsetkowych określonych w pkt. II ppkt. 2.1 niniejszego stanowiska wynosi 3 miesiące). Dopuszczalne jest złożenie przez klienta więcej niż jednego wniosku, ale wówczas maksymalny łączny okres odroczenia nie może przekroczyć limitów określonych w niniejszym punkcie.

17. Pytanie: Czy to muszą być raty następujące bezpośrednio po sobie, czy też może to być np. co druga rata?

Odpowiedź: Nie muszą to być raty następujące bezpośrednio po sobie, może to być np. co druga rata. Nie przesądzaliśmy tego w moratorium, wskazaliśmy tylko maksymalne okresy odroczenia.

18. Pytanie: Mamy pewne wątpliwości jak czytać punkty I.9 czytany łącznie z punktem II.1.1 (i a contrario punktu II.2.1) w przypadku klientów indywidualnych i odraczania rat kapitałowo – odsetkowych (chodzi o to jaki mamy dać klientom dostępny okres odroczenia)?

Odpowiedź: We wszystkich przypadkach maksymalnie można odroczyć na 6 miesięcy, poza przypadkiem odroczenia rat kapitałowo - odsetkowych, ale tylko dla II grupy (pkt II.2.1) gdzie okres wynosi maksymalnie 3 miesiące. Oczywiście wszystkie przedłużenia (do max 6 miesięcy) tylko za uprzednim wnioskiem (klient miał już odroczone na 3 miesiące, to później można odroczyć na kolejne 3 miesiące, bo limit maksymalny wynosi 6 miesięcy)

musi złożyć wniosek (dla przypadku z pkt II.2.1 w przypadku rat kapitałowo odsetkowych jak klient już skorzystał z 3 miesięcznego odroczenia raty kapitałowo-odsetkowej to wykorzystał limit dla odroczenia kapitałowo-odsetkowej, może wnioskować ewentualnie o odroczenia raty kapitałowej, ale maksymalnie na 3 miesiące, tak, aby nie przekroczyć łącznego limitu 6 miesięcy).

Treść ppkt. 10

Bank ma prawo wprowadzić ograniczenia dotyczące dystrybucji środków na rzecz właścicieli, udzielania pożyczek lub poręczeń oraz wypłaty dywidendy.

19. Pytanie: Czy niewywiązanie się z tego warunku stanowi przesłankę uznania, iż instrument pomocowy przestaje obowiązywać czy nie?

Odpowiedź: To nie jest warunek, a jedynie uprawnienie po stronie Banku.

Treść ppkt. 11

Banki są zobowiązane do raportowania danych zgodnie z wytycznymi EBA wg zakresu ustalonego przez UKNF.

20. Pytanie: Jakie były ustalenia co do przesyłania danych z punktu 17 Wytycznych:

„Jeżeli instytucje stosują pozaustawowe ogólne moratorium na spłaty, powinny zawiadomić o tym właściwe organy krajowe i przedstawić wszystkie następujące informacje:

a) datę rozpoczęcia obowiązywania moratorium;

b) kryteria kwalifikacji dla ekspozycji objętych moratorium, o którym mowa w ust. 10 lit. b);

c) liczbę dłużników i kwotę ekspozycji objętych zakresem moratorium;

d) warunki proponowane w ramach moratorium, w tym okres obowiązywania moratorium;

e) rozkład dłużników i ekspozycji objętych zakresem moratorium w poszczególnych klasach ratingowych (lub równoważnych wskaźnikach ryzyka) stosowanych na potrzeby sprawozdawczości wewnętrznej.”

Czy dane mają być przesyłane bezpośrednio do KNF przez każdy Bank, czy też zostały już wysłane zbiorczo przez ZBP, czy też będą dopiero wysłane na bazie wsadu każdego Banku? Innymi słowy – czy coś po naszej stronie powinno być jeszcze przygotowane, a jeśli tak to w jakim terminie i do kogo przesłać informacje.

Odpowiedź: W toku konsultacji stanowiska z UKNF odnoszącego się do tych obowiązków w ppkt. 11 przyjęto zgodnie z sugestią UKNF zapis "Banki są zobowiązane do raportowania danych zgodnie z wytycznymi EBA **wg zakresu ustalonego przez UKNF**". Zatem przyjęć należy, że UKNF zwróci się o przekazywanie tych danych (bezpośrednio do banków lub do ZBP - nie ustalono jeszcze do kogo) **wskazując ich zakres i termin przekazania**. Zakładamy, że opracowane przez UKNF zasady będą nawiązywać do **wytycznych EBA dotyczących kwartalnego raportowania przez banki swoich ekspozycji objętych moratorium kredytowym**. Szczegóły znajdują się pod poniższym linkiem:

<https://eba.europa.eu/eba-issues-guidelines-address-gaps-reporting-data-and-public-information-context-covid-19>

Po otrzymaniu dalszych informacji w tym zakresie od UKNF będziemy przekazywać je niezwłocznie do banków.

B. Pytania i odpowiedzi w zakresie pkt. II: Rodzaje instrumentów pomocowych (wymogi z pkt. 17 lit d wytycznych)

1. **Pytanie ogólne:** Czy bank musi wdrożyć wszystkie uzgodnione działania pomocowe określone w tym punkcie (posiadać je w swojej ofercie)? Do kogo należy decyzja w zakresie wyboru określonej formy wsparcia?

Odpowiedź: Klient powinien mieć zapewnioną możliwość skorzystania, z każdej formy wsparcia, która jest określona w moratorium. Decyzja w zakresie wyboru instrumentu pomocowego należy do klienta. Potwierdzeniem powyższego jest także zapis w samym dokumencie „2nd update on GLs on payment moratoria”, w pytaniu trzecim jest odpowiedź na pytanie, co jeśli moratorium przewiduje kilka opcji („*Would a moratorium, granting obligors the right to choose the postponement of either (i) capital part of instalments only or (ii) full instalments (both capital and interest) under the moratorium, be considered compliant with GLs?*”). W odpowiedzi jest wskazane: „*Yes, such a moratorium would meet the conditions specified in the GLs. It is however important that the moratorium specifies a limited list of options and the choice lies with the obligor and not with the institution*”.

2. **Pytanie ogólne:** Czy konieczne jest wdrożenie wniosku o przedłużenie (raty kapitałowo-odsetkowe) w kredytach w ramach programu Rodzina na swoim?

Odpowiedź: **Moratorium pozaustawowe (stanowisko) nie obowiązuje w zakresie spłat programu Rodzina na swoim, w zakresie tego programu, zastosowanie mają przepisy o wakacjach ustawowych odnoszących się do tego programu.** Jest to program przewidujący szczególne zasady udzielania i spłaty kredytu, z dniem 31 marca b.r. tzw. tarcza 3.0 wprowadziła stosowne zmiany (dodanie art. 15 zg w ustawie Covid-19), zgodnie z którymi możliwe jest odroczenie spłaty kredytu z programu Rodzina na swoim **na zasadach określonych w ustawie**. Przyjmujemy zatem, że z uwagi na to, że kwestie szczególne związane z odroczeniem spłaty kredytu w ramach tego programu są uregulowane w ustawie, zastosowanie w tym zakresie znajdują wyłącznie przepisy ustawowe, nie stosujemy zatem zasad określonych w naszym stanowisku, które stanowi moratorium pozaustawowe.

3. **Pytanie ogólne:** Czy inicjatorzy i akceptanci Moratorium mieli intencję aby klientom dawać możliwość wyboru okresu zawieszenia spłat na 1,2 3,4,5 6 miesięcy czy dowolna kombinacja 3 lub 6 miesięcy. Moratorium w tym zakresie pozostaje nieprecyzyjne?

Odpowiedź: Staraliśmy się tak sformułować zapisy, aby objąć możliwie szeroko rozwiązania przyjęte we wszystkich bankach (w części banków dopuszczalne są odroczenia np. na 2 lub 4 miesiące, w zależności od woli klienta wyrażonej we wniosku). Niemniej jednak zasadą w zakresie odraczania spłat rat kapitałowo-odsetkowych lub odsetkowych powinno być, że od 8 czerwca b.r. **okres odroczenia wskazywany jest we wniosku klienta** (moratorium wskazuje zaś maksymalne okresy odroczenia). Dopuszczalne w ocenie ZBP jest ewentualne wskazanie przez bank w odpowiedzi do klienta, że z przyczyn technicznych wnioskowany okres odroczenia wynosić może tylko 3 lub 6 miesięcy (z zastrzeżeniem, że 6 miesięcy to okres maksymalny, więc taki wniosek na 6 miesięcy mógłby być jedynie jednorazowy), a nie np. 4 miesiące .

4. **Pytanie ogólne:** Czy zastanawiali się Państwo nad wzajemną relacją art. 31f ust. 2 specustawy Covid-19 a postanowieniami Memorandum przewidującymi możliwość

ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia w ramach ustanawiania tzw. wakacji kredytowych?

Odpowiedź: Są to rozwiązania niezależne od siebie (art. 31 f ustawy o COVID- 19 to jeszcze nie moratorium ustawowe, które znajduje się w regulacji Tarcza 4.0). W zakresie rozwiązań stosowanych w moratorium pozaustawowym w kontekście zabezpieczeń w Komunikacie z dnia 1 czerwca 2020 r. wskazaliśmy, że „Jednocześnie pragniemy zwrócić uwagę, że **uzyskanie dodatkowego zabezpieczenia transakcji z wykorzystaniem narzędzi pomocowych oferowanych w ramach programów rządowych nie warunkuje udzielenia pomocy w formie przewidzianej w moratorium.**

Dodatkowo wskazujemy, że – **niezależnie od narzędzi pomocowych wskazanych w moratorium** – instrumenty pomocowe przewidziane w **odrębnych ustawach mogą przewidywać inne kryteria dostępu do danego instrumentu, uwzględniające w szczególności zasady przyznawania pomocy publicznej.**”

Treść ppkt. 1

Def. Za mikro i małego przedsiębiorcę w rozumieniu niniejszego stanowiska uważa się podmiot, którego obsługa w danej instytucji finansowej odbywa się w ramach modelu oceny ryzyka lub innego klasyfikowanego jako proces bankowości detalicznej (lub innej ekwiwalentnej).

5. **Pytanie:** Czy bank sam decyduje, czy klient spełnia kryteria pozwalające do uznania go za mikro i małego przedsiębiorcę w rozumieniu moratorium?

Odpowiedź: Decyzja banku jest uzależniona od tego jak bank ma ukształtowany model oceny ryzyka lub inny klasyfikowany jako proces bankowości detalicznej (lub innej ekwiwalentnej), chodziło o możliwość stworzenia definicji uwzględniającej różnice w poszczególnych bankach.

Treść ppkt. 1.4, 2.3., 3.3.

Produkty odnawialne (kredyty w rachunku, karty kredytowe), które nie spełniają standardowych warunków odnowienia do 30 czerwca 2020 r., mogą być odnowione w trybie uproszczonym w uzgodnieniu z klientem na okres do 6 miesięcy, istnieje możliwość dodatkowego zabezpieczenia transakcji, w tym o narzędzia pomocowe oferowane w ramach dedykowanych ustaw na okres trwania narzędzia pomocowego.

6. **Pytanie:** W przypadku kredytów w ROR okresowa (zazwyczaj w okresach rocznych) ocena poprzedzająca odnowienie (w standardowym trybie) limitu na kolejny okres poprzedzana jest analizą wpływów środków na rachunek ROR. Zastosowanie wprost zamieszczonych w Moratorium zasad skutkować może sytuacją, w której: – kredytobiorca przez ostatnich kilka miesięcy poprzedzających dzień 13 marca nie dokonywał wpływów na ROR, zatem można wnioskować, że jego problemy finansowe nie są związane z pandemią COVID19, i zgodnie ze standardowymi procedurami limit kredytowy nie zostałby odnowiony, na rachunku kredytu w ROR nie zanotowano opóźnień w spłacie. Zajdzie zatem przesłanka określona w Moratorium, **w myśl której produkt odnawialny nie spełnia standardowych warunków odnowienia.** Prowadząc do sytuacji, w której opierając się na treści Moratorium kredytobiorca będzie oczekiwał, a bank będzie

zobowiązany, odroczyć termin odnowienia limitu, mimo iż dane posiadane przez bank dane wskazywałyby, że odroczenie nie znajduje uzasadnienia wynikającego z pandemii; odroczenie stanowiłoby nieuzasadnioną pomoc dla kredytobiorcy. Czy kredytodawca może podjąć w tym przypadku decyzję negatywną (w naszej ocenie powinien mieć taką możliwość)?

Odpowiedź: W przypadku kredytobiorców indywidualnych, mikro i małych przedsiębiorców nie przyjmowaliśmy kryterium pogorszenia sytuacji finansowej w związku z pandemią. Zatem w podanym przykładzie bank nie może odmówić odnowienia produktu odnawialnego, gdy jest spełnione kryterium (dla tej grupy): opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 30 dni na dzień 29 lutego 2020 r. lub na dzień złożenia wniosku przez klienta. Natomiast w przypadku pozostałych przedsiębiorców, jak wynika z przywołanego przykładu, nie jest spełnione jedno z kryteriów: przejściowe pogorszenie sytuacji kredytobiorcy w związku z pandemią koronawirusa SARS-CoV-2 (do pogorszenia doszło nie w związku z tym stanem). Zatem bank ma prawo negatywnie rozpatrzyć wniosek klienta w zakresie odnowienia produktu odnawialnego zgodnie z moratorium.

Treść ppkt. 1.4, 2.3., 3.3.

*W przypadku produktów **leasingowych** następuje **odroczenie lub obniżenie spłaty raty leasingowej** (części kapitałowej) na uzgodniony okres, wynoszący maksymalnie 6 miesięcy (niezależnie od liczby złożonych wniosków przez danego klienta). W przypadku produktu **faktoringowego** następuje **odroczenie spłaty należnej od klienta** na uzgodniony okres wynoszący maksymalnie 6 miesięcy (niezależnie od liczby złożonych wniosków przez danego klienta).*

7. **Pytanie:** W kredytach samochodowych bank dokonał sprzedaży części portfela w ramach transakcji sekurytyzacji. Po sprzedaży nie są to już wierzytelności Banku i podpisana umowa serwisowa ogranicza nasze możliwości zarządzania umowami w sekurytyzacji do działań pierwotnie wskazanych w umowach kredytowych. Dlatego Bank nie może zaoferować klientom opcji prolongaty całej raty kapitałowo odsetkowej. Oferujemy jedynie karencję w spłacie kapitału (warunki poniżej). Kredyty samochodowe dla konsumentów oraz przedsiębiorców warunki karencji: - karencja (zawieszenie spłaty rat kapitałowych) na okres do 3 miesięcy, z automatycznym wydłużeniem o ten sam okres terminu spłaty kredytu; raty odsetkowe płatne miesięcznie nie są prolongowane; klient z takiej możliwości może skorzystać 2 razy do końca roku 2020. Czy w związku z powyższym istnieje możliwość niepełnego wdrożenia zasad w moratorium w kredytach samochodowych i pozostanie przy opcji karencji?

Odpowiedź: Pytanie budzi pewne wątpliwości (nie jest jasne czy chodzi o wdrożenie zasad w zakresie całego portfela klientów czy jego części). Niemniej jednak w naszej ocenie: 1) w zakresie **sprzedanej części portfela w ramach transakcji sekurytyzacji** nie mają zastosowania rozwiązania z moratorium; 2) w zakresie pozostałej części portfela (zakładamy, że nie jest sprzedany, ale np. przygotowywany do sprzedaży) **należy wprowadzić rozwiązania na zasadach określonych w moratorium**, wprowadzenie odrębności wymagałoby osobnej notyfikacji. Moratorium wyznacza pewne kryteria ogólne, które każdy z banków powinien spełnić.

8. **Pytanie:** Dlaczego w przypadku produktów leasingowych przewidziano odroczenie spłaty raty leasingowej jedynie w zakresie części kapitałowej, a nie w zakresie części kapitałowo-odsetkowej?

Odpowiedź: Wynika to z konstrukcji Wytycznych EBA (wydanych po publikacji Komunikatu nr 1 ZBP, jak i większości moratoriów pozaustawowych w UE). Otóż Wytyczne EBA skonstruowane są w taki sposób, że przewidziane w ramach danego moratorium opcje instrumentów pomocowych (w tym przypadku opcje odroczenia spłaty rat leasingowych) nie zależą od decyzji instytucji finansowej, tylko od decyzji klienta. Innymi słowy, zapisanie w moratorium, że przewidziane są opcje odroczenia w postaci raty kapitałowej lub raty kapitałowo - odsetkowej oznacza, że klient (a nie instytucja finansowa objęta moratorium) ma wybór czy decyduje się na odroczenie raty kapitałowej, czy kapitałowo-odsetkowej. To jest traktowane tak jak oferta. Potwierdzeniem powyższego jest także zapis w samym dokumencie „2nd update on GLs on payment moratoria”, w pytaniu trzecim jest odpowiedź na pytanie, co jeśli moratorium przewiduje kilka opcji („*Would a moratorium, granting obligors the right to choose the postponement of either (i) capital part of instalments only or (ii) full instalments (both capital and interest) under the moratorium, be considered compliant with GLs?*”). W odpowiedzi jest wskazane: „*Yes, such a moratorium would meet the conditions specified in the GLs. It is however important that the moratorium specifies a limited list of options and the choice lies with the obligor and not with the institution*”. Na powyższą okoliczność zwrócił także uwagę Urząd Komisji Nadzoru Finansowego w uwagach przekazanych do ZBP.

Mając na uwadze powyższe, konstrukcja moratorium, aby objąć jak najszerszą grupę firm leasingowych w bankowych grupach idzie w kierunku ustanowienia jako minimalnego standardu odroczenia lub obniżenia raty leasingowej w części kapitałowej (taka sytuacja występuje w większości firm leasingowych). Wpisanie do standardu również odroczenia raty w części kapitałowo-odsetkowej prowadziłoby do sytuacji konieczności przygotowania się tych firm do oferowania odroczenia również w tym zakresie. W odwrotnej natomiast sytuacji (firma leasingowa oferuje dalej idące rozwiązanie tj. kapitał + odsetki), każda firma leasingowa z bankowej grupy ma prawo wyjść poza minimalny standard określony w moratorium. Rozwiązaniem, aby w takim przypadku uzyskać także benefit z objęcia zakresem moratorium jest zgłoszenie w tej części (w tym przypadku odroczenia rat leasingowych) oddzielnej notyfikacji moratorium po stronie banku, który chciałby wprowadzić również odroczenie części odsetkowej (chodzi de facto o oddzielną notyfikację przez samą spółkę leasingową). Biorąc pod uwagę, że składane moratorium ma dotyczyć wszystkich banków (i ich spółek leasingowych i faktoringowych), konieczne są takie zapisy w standardach, aby objąć wszystkich uczestników moratorium.

9. **Pytanie:** Czy w zakresie definicji produktów odnawialnych w rozumieniu tych punktów ujęte są takie produkty jak: kredyt rewolwingowy? (w naszej ocenie tak), limity gwarancyjne, akredytywy? (w naszej ocenie nie).

Odpowiedź: Potwierdzamy, że produkty odnawialne w rozumieniu tych punktów należy uznać za kredyty rewolwingowe (jako produkty ściśle kredytowe). Natomiast limity gwarancyjne oraz akredytywy są wyłączone z zakresu tej definicji (brak funkcji ściśle kredytowej, są to produkty pozabilansowe).

Treść ppkt. 2 (definicja)

Za średniego przedsiębiorcę w rozumieniu niniejszego stanowiska, uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym roku z dwóch ostatnich lat obrotowych osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz z operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 50 milionów euro i nie jest jednocześnie mikro i małym przedsiębiorcą, w rozumieniu definicji określonej w punkcie 1 powyżej.

10. **Pytanie:** Czy na potrzeby moratorium przy definicji średniego przedsiębiorcy należy stosować tylko kryterium obrotu rocznego netto, bez względu na sumę bilansową i liczbę zatrudnionych?

Odpowiedź: W zakresie działań pomocowych określonych w moratorium stosujemy definicję średniego przedsiębiorcy określoną w tym dokumencie (definicja ta jest modyfikacją definicji ustawowej, przyjętą na potrzeby tego moratorium). W konsekwencji należy stosować tylko kryterium obrotu rocznego bez względu na sumę bilansową i liczbę zatrudnionych.

Treść ppkt 2.1.

*Odroczenie spłat rat **kapitałowych** lub **kapitałowo-odsetkowych**, zgodnie z wnioskiem klienta, na wskazany przez niego okres, wynoszący maksymalnie odpowiednio: 6 miesięcy (raty kapitałowe) i 3 miesiące (raty kapitałowo-odsetkowe), niezależnie od liczby złożonych wniosków przez danego klienta.*

11. **Pytanie:** Czy klient będzie miał możliwości wnioskowania: wyłącznie o odroczenie rat kapitałowych do 6 miesięcy, wyłącznie o odroczenie rat kapitałowo-odsetkowych do 3 miesięcy, czy też może skorzystać z obu tych możliwości (np. występujących jedna po drugiej), na co wskazuje użycie spójnika „lub”.

Odpowiedź: Tak, może skorzystać z obu możliwości (decyzja należy do klienta), ale należy pamiętać, że nie można przekroczyć limitów określonych w stanowisku (pkt I ppkt 9), tj. 6 miesięcy, z zastrzeżeniem, że w przypadku średnich przedsiębiorców, w zakresie odroczenia spłaty raty kapitałowo-odsetkowej limit wynosi 3 miesiące.

Przykład: w przypadku średniego przedsiębiorcy, możliwe jest udzielenia odroczenia spłaty kapitałowo-odsetkowej na 3 miesiące (maksymalny limit), a następnie kapitałowej na kolejne 3 miesiące (w tym przypadku łączenia odroczeń spłat kapitałowych i kapitałowo-odsetkowych jest to maksymalny okres odroczenia, gdyż łączny okres odroczenia nie może również przekroczyć 6 miesięcy).

12. **Pytanie:** Czy dobrze rozumiemy, że karencja jest dopuszczalna do 6 miesięcy a prolongata do 3 miesięcy, zgodnie z punktem II ppkt. 2.1?

Odpowiedź: Tak, może skorzystać z obu możliwości (decyzja należy do klienta), ale należy pamiętać, że nie można przekroczyć limitów określonych w stanowisku (pkt I ppkt 9), tj. 6 miesięcy, z zastrzeżeniem, że w przypadku średnich przedsiębiorców, w zakresie odroczenia spłaty raty kapitałowo-odsetkowej limit wynosi 3 miesiące. W przypadku średnich przedsiębiorców, należy interpretować to zatem, w ten sposób, że okres odroczenia dla spłaty kapitałowo-odsetkowej wynosi maks. 3 miesiące, następnie można udzielić odroczenia spłaty raty wyłącznie kapitałowej, ale maksymalnie na 3 miesiące, tak aby łączny okres odroczenia nie przekroczył 6 miesięcy.